

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีสาระสำคัญให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมวดที่ 4 แนวทางการจัดการศึกษาตามมาตรา 24 กำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้ จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับ ความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนและสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอน สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ให้เกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมพัฒนาการเรียนรู้ตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ , 2545 : 14 -15) การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เป็น ไปตามเจตนารมณ์ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 สถานศึกษาจะต้องจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ สามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นท้องถิ่นที่มีทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย สถานศึกษาสามารถนำมาบูรณาการ ในการจัดการศึกษาเพื่อสนองเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้เป็นอย่างดี

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 – 2544 โดยมีวิสัยทัศน์เพื่อมุ่งพัฒนาสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน คนไทยมีคุณธรรม นำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยุบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรมชาติสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืนอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”

โรงเรียนบ้านเม็กดำมีความหลากหลายในการจัดการเรียนรู้ ทั้งในโรงเรียน วัด ชุมชนด้วย ลำพังชู สวณเกษตร ป่าใหญ่ โลกจิก มีกระบวนการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง โดยโรงเรียนได้เข้าร่วม “โครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการเพิ่มประสิทธิภาพองค์กรทางการศึกษาด้วยการจัดการความรู้” ของสำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ จากรายงานผลการดำเนินงานพบว่า โรงเรียนบ้านเม็กดำมีความพร้อมในการจัดการความรู้ที่ระดับสูง และ “ผลที่เกิดขึ้นต่อความสัมพันธ์ของโรงเรียนและชุมชน ได้แก่ การมีกิจกรรมการศึกษา การร่วมกันพัฒนาสิ่งแวดล้อม และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาจัดการการเรียนรู้ของนักเรียน” (รายงานผลโครงการ “โครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการเพิ่มประสิทธิภาพองค์กรทางการศึกษาด้วยการจัดการความรู้” 2550 : 62) ซึ่งสอดคล้องกับ วิจารย์ พานิช กล่าวว่า “Knowledge Management (KM) ด้านการศึกษาต้องมีจุดศูนย์กลางของเป้าหมายอยู่ที่การเรียนรู้ของนักเรียน หรือเป็น KM ครูเพื่อศิษย์” (วิจารย์ พานิช. 2551: 15-25)

จากผลการดำเนินกิจกรรมการเข้าร่วม “โครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการเพิ่มประสิทธิภาพองค์กรทางการศึกษาด้วยการจัดการความรู้” ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนมีทักษะในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 2 ที่คุณภาพผู้เรียน ได้ระดับคุณภาพดีมากทุกมาตรฐาน โดยเฉพาะมาตรฐานด้านผู้เรียนมาตรฐานด้านที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจรรย์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการอ่าน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 3.85, 3.91, และ 3.91 ตามลำดับ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2549 : 55)

จากการที่นักเรียนมีทักษะในเรื่องดังกล่าว และเพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนในการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ผู้วิจัยจึงมีเป้าหมายเพื่อนำการจัดการความรู้มาจัดการเรียนรู้เรื่องความหลากหลายทางชีวภาพ โดยใช้การจัดการความรู้

คำถามการวิจัย

1. การเรียนรู้ความหลากหลายทางชีวภาพโดยใช้การจัดการความรู้มีกระบวนการอย่างไร
2. การเรียนรู้ความหลากหลายทางชีวภาพโดยใช้การจัดการความรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะทางวิทยาศาสตร์อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ความหลากหลายทางชีวภาพ โดยใช้การจัดการความรู้
2. เพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะทางวิทยาศาสตร์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายการวิจัย

- 1.1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเม็กดำ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 33 คน
- 1.2 ครู โรงเรียนบ้านเม็กดำ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 27 คน
- 1.3 ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเม็กดำ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ภาคเรียนที่ 1 จำนวน 33 คน ปีการศึกษา 2552
- 1.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นผู้รู้ของชุมชนเม็กดำ จำนวน 10 คน

2. กรอบเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยให้นักเรียนฟังเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วร่วมสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อภิปรายแสดงความคิดเห็น สรุปเรื่องราวที่ได้จากการสนทนา และฟัง

3. ระยะเวลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552

4. สถานที่วิจัย โรงเรียนบ้านเม็กดำ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การเรียนรู้ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ความหลากหลายทางชีวภาพ โดยใช้การจัดการความรู้ ระหว่างนักเรียน ครู ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้ปกครองนักเรียน
2. ความหลากหลายทางชีวภาพ หมายถึง สิ่งมีชีวิตหลากหลายชนิดมาอยู่ร่วมกัน ที่ป่าใหญ่ โลกจิก บ้านเม็กดำ ตำบลเม็กดำ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

3. การจัดการความรู้ หมายถึง การบริหารจัดการและอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดกระบวนการแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การเก็บรักษาความรู้

4. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเม็กดำ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552

5. ครู โรงเรียนบ้านเม็กดำ หมายถึง ครูที่สอนใน โรงเรียนบ้านเม็กดำ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552

6. ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเม็กดำ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552

7. ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง บุคคลที่เป็นผู้รู้ของชุมชนเม็กดำที่มีความรู้ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับวิถีชีวิตกับป่าอย่างลึกซึ้งซึ่งบ่มเพาะจนเป็นความรู้ที่ฝังลึกในตัวบุคคล เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของบุคคลทั่วไป

8. คุณลักษณะทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ ความหลากหลายทางชีวภาพ โดยใช้การจัดการความรู้ ระหว่าง นักเรียน ครู ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ ผู้ปกครองนักเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยในครั้งนี้ทำให้ได้กระบวนการเรียนรู้ความหลากหลายทางชีวภาพ โดยใช้การจัดการความรู้ สร้างเสริมคุณลักษณะทางวิทยาศาสตร์ให้กับผู้เรียน และเมื่อเรียนโดยกระบวนการการจัดการความรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้สามารถสรุปองค์ความรู้ สามารถนำเอาพลังสร้างสรรค์ที่อยู่ในตัว ออกมาใช้ประโยชน์